

Mikroekonomie I.

3MI106

Ing. Jitka Špeciánová, Ph.D.

Katedra manažerské ekonomie FPH VŠE v Praze

jitka.specanova@vse.cz

Konzultační hodiny: viz [InSIS](#)

Kontaktní informace

Přednášející: Ing. Jitka Špeciánová, Ph.D.

Garantka kurzu: Ing. Jitka Špeciánová, Ph.D.

E-mail: jitka.specanova@vse.cz

Konzultační hodiny: Viz [InSIS](#)

Sylabus kurzu: Viz [InSIS](#)

Katedra manažerské ekonomie FPH VŠE v Praze:

<https://kmae.vse.cz/>

Hodnocení

Na přednáškách je vyžadována nejméně 50% účast, při nižší účasti je student hodnocen známkou nevyhověl. Pokud student z vážných důvodů nemohl splnit tuto studijní povinnost, postupuje se dle článku 11 Studijního a zkušebního řádu.

Semestr: 50 bodů

- 2 testy po 25 bodech (na semináři)
 - 6. týden & 13. týden
- Podmínka k postupu k ústní zkoušce:
min. 25 bodů z testů

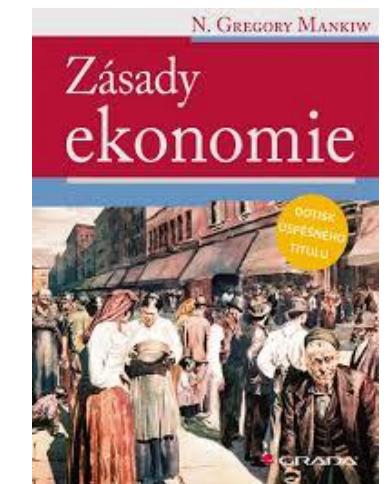
Standardní hodnocení:
**≥60b pro úspěšné
ukončení kurzu**

Zkouškové období: 50 bodů

- Ústní zkouška

Základní a doporučená literatura

- 1) Macáková, L. a kol. 2010.
Mikroekonomie: Základní kurz. Slaný:
Melandrium. ISBN 978-80-86175-70-6.
- 2) Sirůček, P.; Nečadová, M.; Macáková, L.
2003. *Mikroekonomická teorie I. –*
cvičebnice. Slaný: Melandrium. ISBN
80-86175-37-5.
- 3) Mankiw, N. G. 2009. *Zásady ekonomie.*
Grada Publishing. ISBN 978-80-7169-
891-3.

Dostupnost materiálů pro studující

- Veškeré dokumenty k předmětu včetně ppt prezentací k přednáškám naleznete v LMS Moodle:

Nástěnka / 3MI106 Mikroekonomie I (2025/2026 ZS)

3MI106 Mikroekonomie I (2025/2026 ZS)

Kurz Nastavení Účastníci Známky Sestavy Další ▾

Důležité informace ke kurzu

Obsah a cíle kurzu

1 Úvod do ekonomie

Ekonomie je obtížná, ale velice užitečná

- **Dávejte pozor: pokud zanedbáte první týdny, může být obtížné dohnat zameškanou látku**
- Pravidelně docházejte na přednášky a semináře.
- Učebnice obsahují dobré příklady a procvičení.
- Pokud je něco nejasné, ptejte se na seminářích nebo přijděte do KH.
- Vždy spojujte ekonomickou teorii s každodenním životem.
- Nikdy se neučte grafy a pojmy z paměti: klíčem k úspěchu je pochopení!

Úvod do (mikro)ekonomie

Přednáška 1

Rozhodnutí, která je třeba učinit

Lidé čelí mnoha rozhodnutím, která společně ovlivní celou ekonomiku:

- Kdo bude pracovat, kde a za jakou mzdu?
- Jaké zboží, v jakém množství a s jakou technologií bude vyráběno?
- Jaké zdroje by měly být použity ve výrobě?
- Za jakou cenu by mělo být zboží prodáváno?

Společnost a omezené zdroje

Hospodaření se zdroji společnosti je důležité proto, protože zdroje jsou **vzácné.**

- Vzácnost znamená, že společnost má **omezené zdroje**, a proto nemůže vyrobit veškeré zboží a služby, které si lidé přejí mít.
- Aby zdroje byly vzácné, musejí být také **potřebné (užitečné)**.
- **Potřeby** (přání) lidí jsou oproti zdrojům **neomezené**.

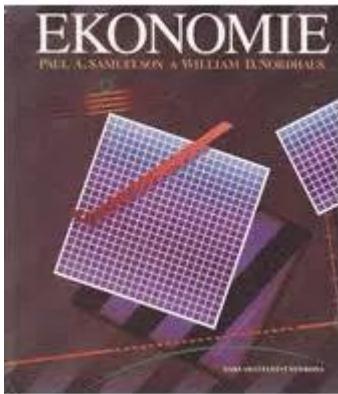
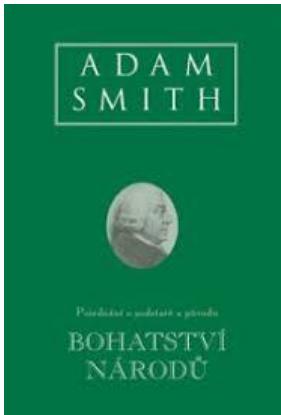

Společnost a omezené zdroje

Hospodaření se zdroji společnosti je důležité proto, protože zdroje jsou vzácné.

- Ekonomie studuje, jak společnost své vzácné zdroje využívá.
 - Omezenost zdrojů vs. neomezenost potřeb => vzniká nutnost **rozhodovat, jak tyto zdroje využít** – tj. jak je **alokovat**
 - Ekonomie je věda o volbě (rozhodování) v podmírkách vzácnosti.
- Užitečné, ale dostupné zdroje jsou tzv. **volné** zdroje.
 - Spotřeba jednoho člověka nesnižuje jeho dostupnost pro ostatní.
 - Nejsou vzácné, resp. nebyly vzácné (čistý vzduch, čistá voda)

Definice ekonomie

1. Adam Smith – kniha *Bohatství národů* (1776):

"Ekonomie je věda o bohatství." – hlavním cílem ekonomie jako zkoumání tvorby a rozdělování bohatství

2. Alfred Marshall – kniha *Principy ekonomie* (1890):

"Ekonomie je studium lidstva v každodenním životě. Na jedné straně je to věda o bohatství a na druhé straně, která je důležitější, věda o člověku." – zlepšování lidského blahobytu prostřednictvím ekonomicke aktivity

3. Lionel Robbins – *Esej o povaze a významu ekonomické vědy* (1932):

"Ekonomie je věda, která studuje lidské chování jako vztah mezi cíli a omezenými prostředky, které mají alternativní využití." – princip nedostatku a volby => lidé musí činit rozhodnutí o tom, jak nejlépe využít omezené zdroje k dosažení svých cílů

4. Paul Samuelson – učebnice *Ekonomie* (1976):

"Ekonomie studuje, jak se lidé a společnost rozhodují, s použitím nebo bez použití peněz, jak využít vzácné výrobní zdroje, které mají alternativní využití, k produkci různého zboží a služeb a jak je rozdělují mezi současnou a budoucí spotřebu mezi různé skupiny společnosti." – vzácnost, volba mezi alternativami, intertemporální rozhodování

Definice ekonomie

- Ekonomie je teoretickou vědní disciplínou.
- Předmětem zkoumání ekonomie jako obecné (teoretické) vědy je způsob, jakým lidé se svými **neomezenými potřebami** používají **omezené zdroje** k **výrobě** statků a služeb, jak tyto statky a služby **rozdělují** mezi **současnou a budoucí spotřebu**, mezi jednotlivé osoby ve společnosti a jakou úlohu při tom hraje **směna**, resp. **trh**.

Definice ekonomie

Ekonomie je věda o tom, jak společnost využívá vzácné zdroje.

Pozn. Ilustrační obrázek. Obrázek vytvořen pomocí AI
(DALL-E, OpenAI, 2025)

Ekonomie vs. Ekonomika

- **Ekonomie (*Economics*)**

- Věda; zkoumá rozhodování ekonomických subjektů, jak využívají vzácné zdroje
- Studuje a analyzuje to, co se děje v ekonomice

- **Ekonomika (*Economy*)**

- Hospodářství; praktická činnost subjektů jako jsou domácnosti, firmy a stát

Ekonomický statek a jeho výroba

- Přeměna zdrojů (**vstupů**) na ekonomické statky (**výstupy**)
- **Ekonomický statek** = jakýkoli výrobek, služba nebo zdroj, který je používán k uspokojení lidských potřeb; jejich výroba či poskytnutí vyžaduje náklady
 - Je vzácný a užitečný a má svoji cenu, za kterou je směňován

Pozn. Ilustrační obrázek. Obrázek vytvořen pomocí AI
(DALL-E, OpenAI, 2025)

Výroba statků

- **Výrobní faktory (vstupy do výroby):**

- 1) **Práce** – důchod z ní plynoucí pro její vlastníky je *mzda*
- 2) **Půda** – důchod z ní plynoucí pro její vlastníky je *pozemková renta*
- 3) **Kapitál** – důchody z něj plynoucí pro jeho vlastníky jsou *zisky* nebo *úroky*

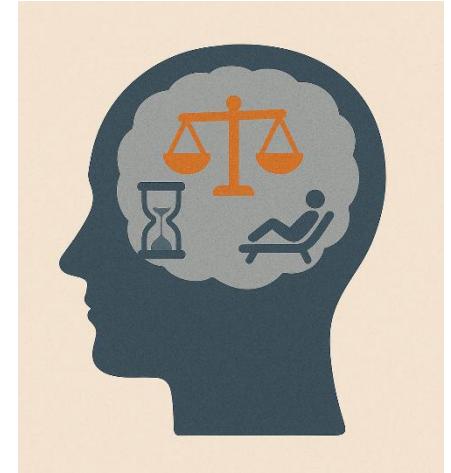

Pozn. Ilustrační obrázek. Obrázek vytvořen pomocí AI
(DALL-E, OpenAI, 2025)

Myslet jako ekonom

Everything should be made as simple as possible, but not simpler. —Albert Einstein

Myslet jako ekonom

Pozn. Ilustrační obrázek. Obrázek vytvořen pomocí AI (DALL-E, OpenAI, 2025)

- Přemýšlejte v termínech alternativ a „něčeho za něco“
- Vyhodnocujte náklady a přínosy individuálních a společenských rozhodnutí.
- Hledejte vysvětlení společenských jevů **na úrovni jednotlivce**.
- Pochopte, že každá volba má **nezamýšlené důsledky**.

Vědecká metoda: Pozorování, teorie a ještě více pozorování

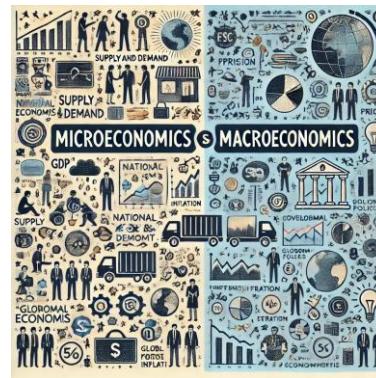
- Ekonomie je společenská věda
- **Používá abstraktní modely k vysvětlení, jak funguje složitý reálný svět.**
„Identifikuj základní mechanismus a ignoruj nepodstatné detaily.“
 - Každý model má své předpoklady, které popisují zjednodušenou realitu.
 - Modely v ekonomii = grafy a rovnice
 - *Ceteris paribus* = za jinak nezměněných okolností (v zadání měníme pouze 1 proměnnou; zbylé zůstávají shodné jako předtím)
- **Rozvíjí teorie, sbírá a analyzuje data k jejich hodnocení.**
- **Matematika** je nástroj ekonomie – pomáhá ekonomům vyjadřovat vztahy přesně, analyzovat je a vyvozovat závěry.

Ekonomická teorie a modely

- **Ekonomická teorie = modely + testování hypotéz**
 - Hypotéza = předpověď o vztahu příčiny a následku.
 - Např.: „*Když cena roste, požádané množství klesá.*“
- **Dobré modely**
 - dělají jasné a testovatelné **předpovědi**,
 - používají se, dokud nejsou vyvráceny lepší teorií nebo důkazy.
- **Ekonomové se liší**
 - mohou dospět k různým předpovědím, i když oba postupují logicky,
 - proto je nutné ověřovat modely **empirickými daty** (realitou).

Mikroekonomie a makroekonomie

Pozn. Ilustrační obrázek. Obrázek vytvořen pomocí AI (DALL-E, OpenAI, 2024)

Mikroekonomie

- Zkoumá rozhodování individuálních domácností, jedinců či firem a jejich interakce na trzích
- Analýza dílčích trhů (např. trh automobilů, trh s bydlením)

Makroekonomie

- Studuje ekonomiku (hospodářství) jako celek
- Klíčové veličiny: HDP, míra nezaměstnanosti, míra inflace

Mikroekonomické otázky

- Na koho více dopadne zavedení spotřební daně na tiché víno? Na spotřebitele nebo na vinaře? A o kolik se kvůli dani zvýší cena vína?
- Jak se projeví na trhu obilí špatné počasí a neúroda?
- Kolik zaměstnanců bude firma ochotna najmout a na čem to záleží?
- Proč hvězdy typu Taylor Swift tak vydělávají?
- Proč je vzduch zadarmo a diamanty jsou tak drahé?
- Proč lidé nejsou více šťastni, když jim roste příjem?

Pozn. Ilustrační obrázek. Obrázek vytvořen pomocí AI (DALL-E, OpenAI, 2024)

Pozitivní a normativní ekonomie

Pozitivní ekonomie

- Popisuje realitu, takovou, jaká je, hledá v ní zákonitosti jejího fungování („vědecká“)
- Používá *pozitivní výroky*
- *Např.* Průměrná roční míra inflace byla v roce 2023 v ČR 10,7 %.

Normativní ekonomie

- Doporučuje, jaký by svět měl být, hodnotí („politická“)
- Používá *normativní výroky*
- *Např.* Česká vláda by měla zvýšit minimální mzdu.

Pozitivní ekonomie

Minimální mzda
v ČR je 20 800 Kč
(od 1. 1. 2025).

Normativní ekonomie

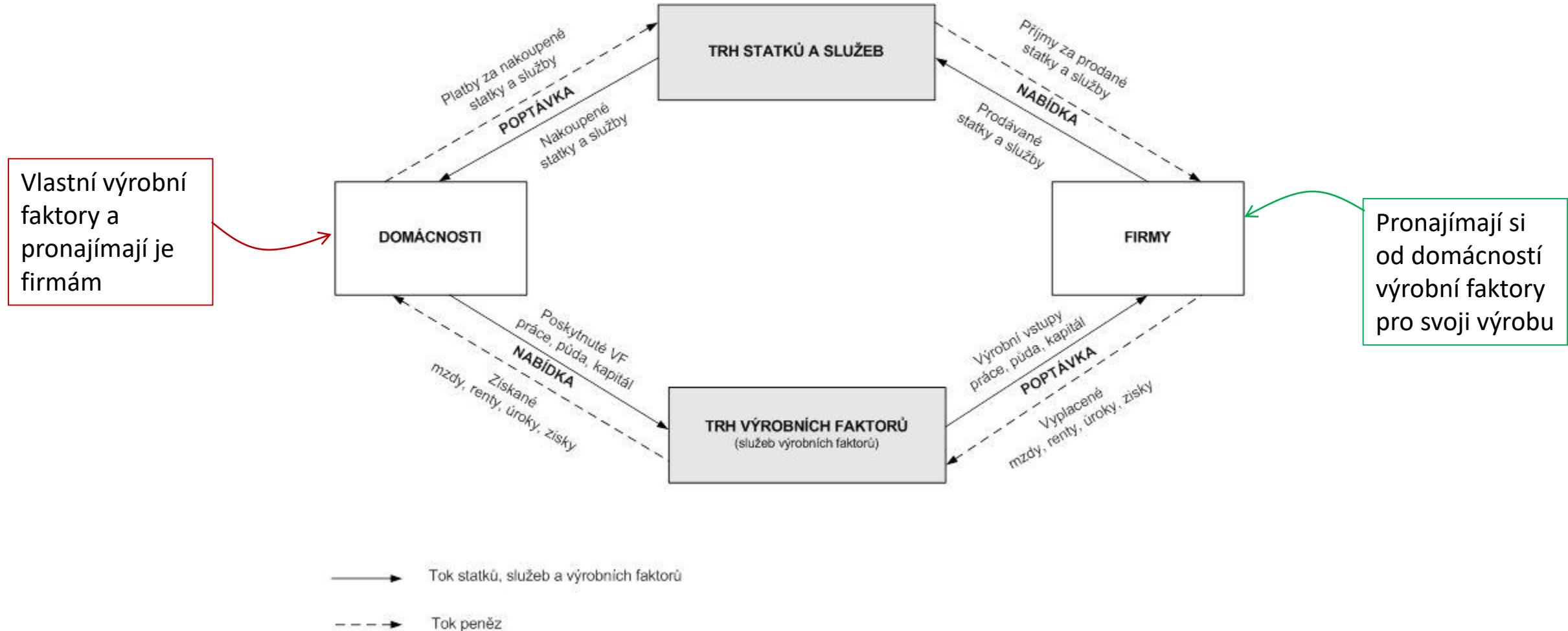
ČR by měla
zvýšit
minimální
mzdu.

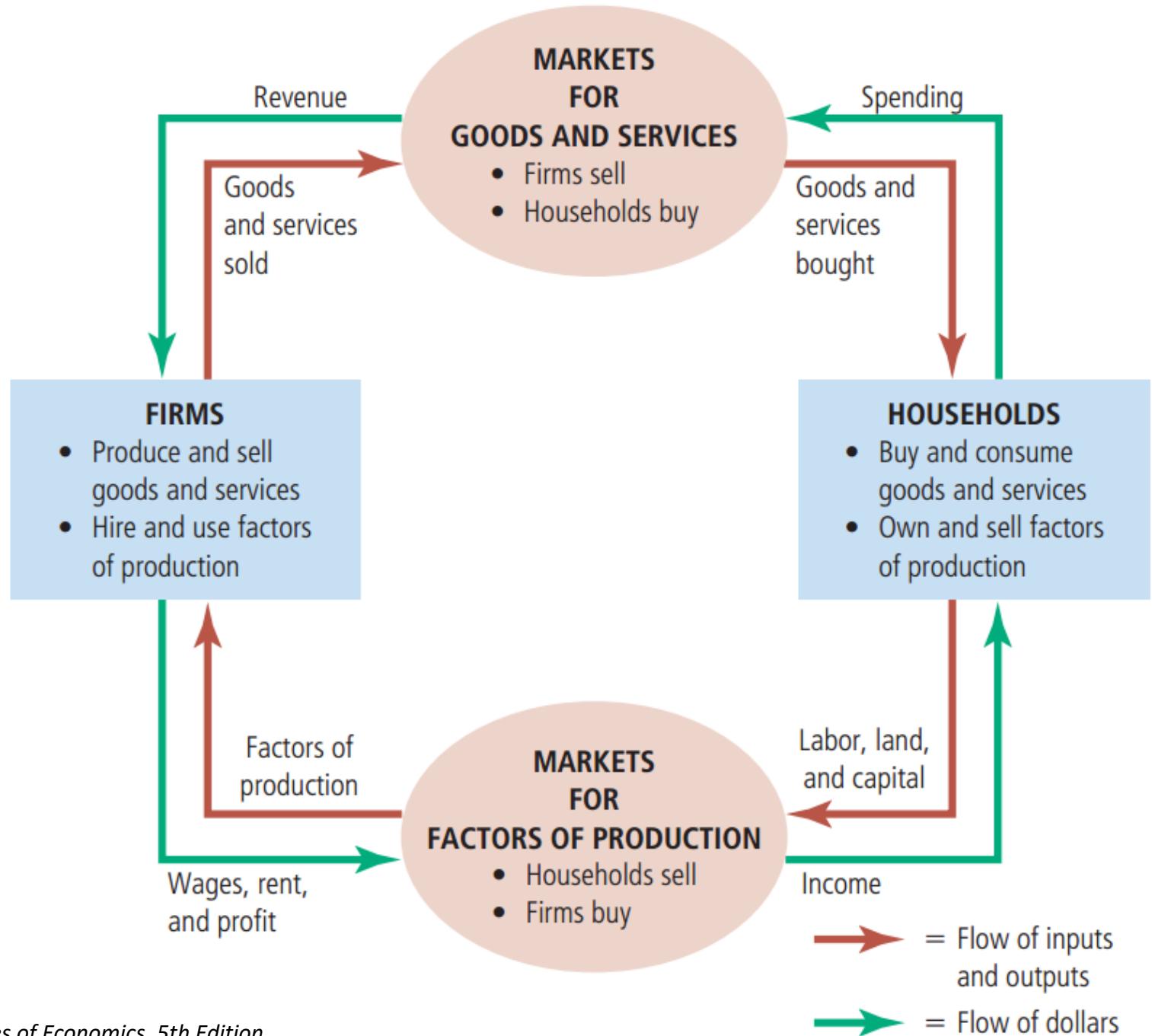
Pozn. Ilustrační obrázek. Obrázek
vytvoren pomocí AI (DALL-E,
OpenAI, 2025)

Náš první model: Ekonomický koloběh

- Schéma **ekonomického koloběhu** je vizuální model vztahů mezi základními ekonomickými sektory.
- Model je velmi zjednodušený, neboť obsahuje jen dva sektory – **sektor firem a sektor domácností**.
- Kromě nich ale v ekonomice je také **sektor státu (vládní sektor)** a **zahraniční sektor**.

Ekonomický koloběh

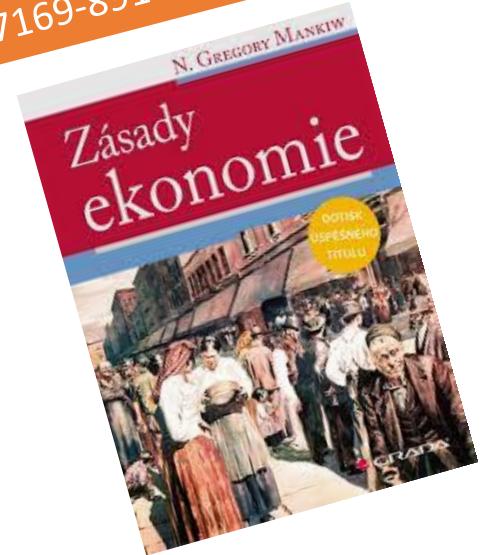
Základní principy ekonomie

7 základních principů (mikro)ekonomie

Základní principy ekonomie

- **Jak se lidé rozhodují?**
 - Lidé volí mezi alternativami (*trade-offs*)
 - Cena věci se rovná tomu, čeho se vzdáte pro její získání
 - Racionální lidé myslí v mezních veličinách
 - Lidé reagují na pobídky
- **Jak lidé interagují mezi sebou?**
 - Obchodováním si mohou polepšit obě strany
 - Trhy jsou obvykle dobrým způsobem, jak organizovat ekonomickou aktivitu
 - Vlády mohou někdy zlepšit výsledky fungování trhu

Mankiw, N. G. 2009. Zásady ekonomie. Grada Publishing. ISBN 978-80-7169-891-3.

Princip #1: Lidé volí mezi alternativami (*trade-offs*)

“Nic jako oběd zdarma neexistuje!”

- **Abychom něco získali, musíme se něčeho jiného vzdát.**

... „něco za něco“

Osobní úroveň: jídlo vs. oblečení; studium vs. sport

Společenská úroveň: efektivnost vs. rovnost

Princip #1: Lidé volí mezi alternativami (*trade-offs*)

Tři základní „trade-offs“ (volby či kompromisy), kterým čelí každá společnost, protože zdroje jsou vzácné:

1. Které statky a služby vyrábět

- Příklad: Pokud se bude vyrábět více aut, nezbude tolik zdrojů na výrobu jiných statků (např. potravin nebo bytů)

2. Jak vyrábět

- Když chceme vyrobit určité množství produkce, musíme zvolit kombinaci výrobních faktorů
- Pokud používáme méně jednoho vstupu, musíme více využít jiný vstup
- Příklad: výrobce sušenek může přecházet mezi palmovým a kokosovým olejem podle toho, co je levnější
→ rozhoduje o způsobu výroby

3. Pro koho vyrábět (kdo dostane statky a služby)

- Výroba nestačí pro všechny v libovolném množství
- Čím víc statků a služeb spotřebuje jedna část společnosti, tím méně zbude pro ostatní
- Tedy vzniká otázka rozdělení: kdo má přístup k výrobkům a službám

Princip #2: Cena věci se rovná tomu, čeho se vzdáte pro její získání

Rozhodnutí vyžadují porovnávání nákladů a přínosů (benefitů) jednotlivých alternativ

- Měla bych studovat VŠ, nebo místo toho jít pracovat na plný úvazek?
- Měla bych se učit na zkoušku, nebo jít na rande?

Náklady (obětované) příležitosti určité věci se rovnají tomu, čeho se vzdáte pro její získání.

- Dnešní přednáška není zdarma. Cena studia na VŠ nejsou jen výdaje na učebnice.

Princip #3: Racionální lidé myslí v mezních veličinách

Mezní změny jsou malými dodatečnými přizpůsobováními

- Mezní znamená “na hranici/okraji” → mezní změny = přizpůsobování okolo hranice/okraje

Příklad: Dodatečné dva roky studia, další hodina času

Racionální lidé se rozhodují na základě porovnávání **mezních benefitů (mezních přínosů)** a **mezních nákladů**.

Příklad: Ceny letenek

Peltzmanův efekt: Zavedení bezpečnostních opatření nemusí nutně vést k celkovému zvýšení bezpečnosti, protože lidé často reagují na vyšší úroveň bezpečnosti tím, že se chovají riskantněji.

Princip #4: Lidé reagují na pobídky

Změny v (mezních) nákladech nebo přínosech motivují lidí, aby změnili své chování.

Příklad: Zavedení používání bezpečnostních pásů v automobilech

- Přínosy: nehody se staly méně nákladné (snížení pp smrtelného úrazu)
- Snížily se benefity z pomalé a bezpečné jízdy, která je více nákladná než jízda rychlá a nebezpečná (čas, energie)
- Článek S. Peltzmana (1975) – méně smrtelných nehod, ale větší počet nehod a více obětí nehod z řad chodců

Princip #5: Obchodováním si mohou polepšit obě strany

- Lidé profitují z možnosti obchodovat (směňovat) mezi sebou.
- **Obchod (směna)** umožňuje lidem specializovat se na to, co umí nejlépe.

Příklad: Obchodování s perem

- Máte pero, ale potřebujete něco jiného (např. sešit). Pokud někdo jiný potřebuje pero a má sešit, můžete si tyto předměty vzájemně vyměnit.
- Obchod (směna) je prospěšný pro obě strany, protože každý může získat to, co potřebuje, a přitom se specializovat na to, co mu jde nejlépe.

Princip #6: Trhy jsou obvykle dobrým způsobem organizace ekonomické aktivity

- Centrálně plánované ekonomiky (SSSR a východní Evropa) – řízení ekonomické aktivity země centrálním plánovačem; jaké zboží se bude vyrábět, jaké služby se budou poskytovat, kdo bude vyrábět, kolik bude vyrábět atd.
- **Tržní ekonomika** – rozhodování milionů firem a domácností; koho zaměstnat a co vyrábět, pro koho domácnosti (její členové) budou pracovat, co si za svoje příjmy koupí
 - Vstupují na trh a jejich volby jsou řízeny **cenami** a **individuálními zájmy**
 - Adam Smith (1776): **“neviditelná ruka trhu”** - individuální sobecké zájmy jednotlivců, kteří sledují svůj vlastní zisk, mohou neúmyslně vést k **prospěchu celé společnosti**; nástrojem neviditelné ruky jsou **ceny**
 - Trhy často alokují zdroje způsobem, který je pro společnost ekonomicky nejvhodnější.

Trh a tržní mechanismus

- **Dělba práce** = proces rozdělení výrobního procesu do různých fází, přičemž každý pracovník nebo skupina pracovníků se specializuje na určitý úkol
 - Adam Smith ve své knize *Bohatství národů* (1776) popsal, jak rozdělení výroby na menší, specifické úkoly vede k vyšší produktivitě
- **Specializace** = jednotlivci, firmy nebo celé země se soustředí na produkci určitého zboží nebo služeb, ve kterých jsou nejvíce efektivní. Cílem specializace je dosáhnout vyšší produktivity a efektivity tím, že se využijí výhody z dovedností, technologií nebo dostupných zdrojů.
- **Peníze** = před nimi barter; zprostředkovávají směnu, všeobecný ekvivalent (výměna „něčeho“/všeho za peníze)

Trh a tržní mechanismus

- **Trh** = místo nebo mechanismus, kde se setkávají nabízející a poptávající za účelem směny zboží či služeb.
- Směna probíhá prostřednictvím **ceny**, která vzniká jako výsledek interakce mezi nabídkou (obvykle firmami, které chtějí prodávat) a poptávkou (spotřebiteli, kteří chtějí nakupovat).

Cena: klíčová proměnná

- **Ceny propojují rozhodnutí o tom:**
 - *které statky a služby vyrábět,*
 - *jak je vyrábět,*
 - *a kdo je kupí/spotřebuje.*
- **Ceny ovlivňují chování jednotlivých spotřebitelů i firem.**

designed by freepik

Trh a tržní mechanismus

- **Funkce trhu**

- **Alokace zdrojů:** Trhy pomáhají efektivně rozdělovat omezené zdroje na základě nabídky, poptávky a cenových signálů.
- **Stanovení ceny:** Cena na trhu vyjadřuje směnnou hodnotu zboží nebo služeb na základě rovnováhy mezi tím, kolik jsou kupující ochotni zaplatit a kolik jsou prodávající ochotni akceptovat. Obvykle je cena vyjádřená v penězích.
- **Informace:** Trhy poskytují informace o potřebách a preferencích spotřebitelů, což firmám pomáhá rozhodnout se, co vyrábět.

Typy trhů

- Místní, národní, světový
- Dílčí (trh jediného druhu zboží), agregátní (trh veškerého zboží)
- Trh výrobních faktorů (trh práce, trh půdy, kapitálový trh), trh peněz (makroekonomie), trh produktů
- **Tržní subjekty**
 - **Domácnosti** – spotřebitelé, chtějí uspokojit své potřeby; maximalizují užitek; nabízejí (prodávají) svoje VF
 - **Firmy** – vyrábějí za účelem prodeje; nakupují VF pro svoji výrobu; jejich primárním cílem je maximalizace zisku
 - **Stát** – daně, regulace; nakupuje i prodává
 - **(Zahraničí** – dovoz a vývoz zboží a služeb, pohyb kapitálu mezi zeměmi)

Pozn. Ilustrační obrázek. Obrázek vytvořen pomocí AI (DALL-E, OpenAI, 2024)

Princip #7: Vlády mohou někdy zlepšit výsledky fungování trhu

Neviditelná ruka občas nefunguje: **selhání trhu**

- Trhy samy o sobě nejsou někdy schopny alokovat zdroje efektivně (selhávají).

Když trhy selhávají, vlády mohou do trhů zasahovat, aby zvýšily jejich efektivitu a podpořili rovnost v rozdělení ekonomického výstupu.

Příklady: Znečištění (negativní externalita); monopol

Děkuji za
pozornost.

jitka.specanova@vse.cz

